

Doca

Jaarverslag 2012

**Jaarverslag 2012
van de
Stichting
Dokumentatiecentrum Arnhem
(Doca)**

**Mei 2012
De Vrede Express in Arnhem
Omslagontwerp: Mirjam Rudolphus**

Inhoud

- Profiel	p. 4
- Intern	p. 5
- Vredesvraagstukken en ontwikkelingssamenwerking	p. 7
- Duurzame ontwikkeling en maatschappelijk verantwoord ondernemen	p.11
- Multinationals in Arnhem	p.12
- Ontwikkelingen rond multinationals in Arnhem in 2012	p.13
- Financiën	p.15
- Balans en exploitatieoverzicht 2011/2012	p.16
- Publicaties	p.17
- Bedrijvenarchief Doca	p.38

Profiel

Doca staat voor Stichting Documentatiecentrum Arnhem.

Het onderzoeksbureau is opgericht in 1987 en is actief in het spanningsveld tussen economie en samenleving. Met ons werk proberen we een bijdrage te leveren aan een maatschappij die gebaseerd is op solidariteit, verantwoord ondernemen en duurzame ontwikkeling.

Aan de basis van dit werk ligt een inventarisatie van multinationale ondernemingen in Arnhem ten grondslag. Deze inventarisatie (1989) toonde de ongebreidelde macht aan die deze concerns in de loop der jaren hebben verworven. De macht van deze mondiaal opererende bedrijven vormt ondanks de groeiende aandacht voor duurzame ontwikkeling, nog altijd een bedreiging voor milieu, grondstoffen- en energievoorraden en de sociale samenhang in de wereld.

Met activiteiten richting het regionale bedrijfsleven legt Doca de nadruk op de noodzaak tot maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Daarnaast is Doca op bestuurlijk niveau en in platformverband actief op de terreinen vredesvraagstukken, internationale samenwerking en mensenrechten.

Verder ondersteunt Doca de Millenniumcampagne die de gemeente Arnhem voert sinds zij in 2009 Millenniumgemeente werd.

Stichting Doca

Bentinckstraat 31

6811 EE Arnhem

Tel: 026-3516533

E-mail: doca@antenna.nl

Internet: www.doca.nl

KvK: 41050674

Triodos Bank: NL88 TRIO 078.6870.990

Intern

Algemeen

In 2012 lag de nadruk van ons werk, net als in de voorgaande jaren, op de volgende vijf onderdelen:

- Documentatie van (en onderzoek naar) het regionale bedrijfsleven
- Bestuurswerk en secretariaat lokaal vredes- en ontwikkelingsbeleid (inclusief maandelijks berichtgeving over het vredes- en ontwikkelingswerk in Arnhem)
- Maandelijks informatievoorziening over Nederlandse wapenexport voor landelijke vredesorganisaties
- Initiatieven op het gebied van lokale duurzame ontwikkeling
- Ondersteuning gemeentelijke Millenniumcampagne

Deze vijf kerntaken worden in de navolgende hoofdstukken toegelicht.

Samenwerkingsverbanden

Behalve op eigen initiatief en in opdracht van derden, is Doca actief binnen de volgende samenwerkingsverbanden:

- Platform tegen Wapenhandel (sinds 1991)
- Platform Arnhem Mondiaal (sinds 1995)
- Cluster Munitie Coalitie (sinds 2003)
- Gelderse Natuur en Milieufederatie (sinds 2005)

Publicaties

Doca brengt maandelijks twee Info's uit: de Info Arnhem Mondiaal en de PTW-Info. Eerstgenoemde Info documenteert activiteiten in Arnhem op het gebied van vredesvraagstukken, internationale samenwerking, mensenrechten en lokale duurzame ontwikkeling. De berichtgeving is met name bedoeld voor organisaties die in Arnhem op een of meer van deze terreinen actief zijn. De jaargangen zijn bovendien te raadplegen in de Centrale Bibliotheek van Arnhem waar vooral scholieren veel gebruik van deze Info maken.

De PTW-Info is bedoeld voor de organisaties die deel uitmaken van het landelijk Platform tegen Wapenhandel en behandelt de wapenexport en de militaire productie in Nederland. Voor een deel zijn deze landelijke organisaties de moederorganisaties van de groepen die actief zijn in het Platform Arnhem Mondiaal, zoals IKV Pax Christi en Oxfam Novib.

Financiën

Het verslagjaar werd met een negatief exploitatiesaldo van € 2.877,21 afgesloten.

Het financieel overzicht over 2012 is opgenomen in dit verslag.

Als gevolg van gemeentelijke bezuinigingen op het gebied van cultuur en welzijn, dreigde de stichting in de zomer van 2012 de jaarlijkse loonsubsidie te verliezen. In mei kwam de gemeente Arnhem voor wat betreft Doca op dit voornemen terug en werd alsnog toegezegd de loonsubsidie (op basis van minimumloon) te handhaven.

Dankwoord

De bestuursleden van de stichting kwamen in het verslagjaar 6 maal bijeen. Mede dankzij hun inzet verliepen de werkzaamheden van Doca ook in 2012 naar wens.

Onze dank gaat ook uit naar hen die op het gebied van archief, onderhoud website en financiële dienstverlening ons werk in het voorbije jaar hebben ondersteund.

Voorts danken we de donateurs die in 2012 ons werk financieel steunden.

Een speciaal woord van dank gaat daarbij uit naar Oxfam Novib die de jaargang 2012 van de PTW-Info met een steunabonnement mogelijk maakte.

Verantwoording

De stichting Doca bestaat uit een bestuur van drie vrouwen en een uitvoerder die in dienst is van de stichting en het dagelijks documentatie- en onderzoekswerk verricht alsook de contacten verzorgt met de organisaties waarmee Doca samenwerkt. Doca is aangesloten bij energieleverancier Greenchoice en gebruikt voor het dagelijkse werk uitsluitend groene stroom.

Website- en e-mailservice wordt verzorgd door de non-commerciële provider Antenna te Nijmegen. Breedbanddiensten worden verzorgd door KPN/Planet Internet.

De website van Doca (www.doca.nl) wordt verzorgd door ControLuce Webdesign & Fotografie te Nijmegen.

Doca maakt uitsluitend gebruik van chloorvrij gebleekt papier uit gesloten productiesystemen. Het hout dat als grondstof dient voor dit papier beschikt over het FSC-keurmerk voor duurzaam onderhouden bossen.

De financiële reserves van Doca worden beheerd door de Triodos Bank die dit geld gebruikt voor het financieren van projecten op het gebied van duurzame ontwikkeling in Nederland.

Doca is per 1 januari 2008 door de Belastingdienst aangemerkt als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Deze status werd in november van het verslagjaar door de Belastingdienst verlengd volgens de nieuwe richtlijnen van het Ministerie van Financiën.

Arnhem, april 2012
Ed Bruinvis (projectuitvoering)

Vredesvraagstukken en ontwikkelingssamenwerking

Platform Arnhem Mondiaal

Doca maakt sinds 1995 deel uit van het gemeentelijk Platform Arnhem Mondiaal. Sinds 1996 levert onze stichting een bestuursfunctie aan dit Platform (vanaf 2000 in de vorm van het voorzitterschap). Bovendien voert de stichting het Platform-secretariaat.

Het Platform telt 13 plaatselijke organisaties die actief zijn op de terreinen vredesvraagstukken, ontwikkelingssamenwerking, duurzame ontwikkeling en mensenrechten. Doel van het Platform is het adviseren van de gemeente Arnhem bij haar vredes- en ontwikkelingsbeleid. Maar omdat de gemeente op deze terreinen slechts een beperkt beleid voert, komen de activiteiten in Arnhem op de vier terreinen vooral neer op de lidorganisaties van het Platform.

Daarnaast kunnen de Platformorganisaties een beroep op elkaar doen waar eigen krachten tekort schieten of waar samenwerking op deelterreinen tot beter resultaat leidt.

De derde doelstelling van het Platform betreft het opzetten van werkgroepen of het organiseren van themapresentaties. In dit verband coördineert Doca het project 'Arnhem Duurzaam'.

Sinds Arnhem Millenniumgemeente is (2009), assisteert het Platform bovendien bij de uitvoering van het gemeentelijk Millenniumbeleid.

Vrede Express

Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het Platform Arnhem Mondiaal, werd in de eerste week van mei de Vrede Express, de voormalige Arnhemse Vredesbus, gehuurd en op het Walburgisplein gestationeerd. In de trailer was een interactieve expositie opgesteld waarin bezoekers zich een beeld konden vormen van de waarden van democratie, gelijkheid en burgerzin. Doca voerde in de aanloop naar dit evenement het secretariaat van de voorbereidingsgroep en coördineerde de bezetting van de bus.

Info Arnhem Mondiaal

Behalve bestuurs- en secretariaatswerk voor het Platform Arnhem Mondiaal, draagt Doca ook zorg voor de informatievoorziening. Daartoe wordt maandelijks de Info Arnhem Mondiaal uitgebracht. In 2012 gebeurde dat voor het 20^e opeenvolgende jaar. Deze Info bericht niet alleen over Arnhemse initiatieven op de terreinen vrede, ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten, maar ook op het gebied van lokale duurzame ontwikkeling zoals plaatselijk energiebeleid, waterbeheer en milieutechnologie.

Geschiedschrijving 25 jaar Platform Arnhem Mondiaal

In 2006 werd een begin gemaakt met de geschiedschrijving van 25 jaar samenwerkende Arnhemse vredes- en ontwikkelingsorganisaties. Nadat eerst uit de verschillende Platformarchieven een alles overkoepelend archief werd samengesteld (en overgedragen aan het Gelders Archief), kon het eigenlijke schrijven beginnen. Gedurende het verslagjaar kwamen de delen 6 t/m 8 gereed.

Arnhem Millenniumgemeente

Per 26 januari 2009 is Arnhem Millenniumgemeente. Ter ondersteuning van het gemeentelijk Millenniumbeleid en als voortzetting van de werkzaamheden die Doca in 2008 en 2009 verrichtte voor de gemeentelijke Millenniumwerkgroep, werd in

2012 het Millenniumarchief over het voorbije jaar verzorgd. Verder werd op 16 februari en 14 mei van het verslagjaar deelgenomen aan gemeentelijke netwerkbijeenkomsten in het kader van Energie Made in [Arnhem] waarmee Arnhem invulling geeft aan Millenniumdoel 8: inzet voor een beter leefmilieu.

Platform tegen Wapenhandel

Doca maakt sinds 1991 deel uit van het landelijk Platform tegen Wapenhandel (PTW), een bundeling van 14 organisaties die actief zijn op het gebied van vredesvraagstukken en anti-militarisme. Dit Platform ziet het als zijn taak om de militaire productie in Nederland en de rol van de overheid als wapenexporteur aan de kaak te stellen. Door middel van publicitaire acties en het bijpraten van Kamerleden wordt gepoogd de aanzienlijke Nederlandse wapenexport in te dammen. Nederland behoort met het leveren van high-tech wapensystemen en de verkoop van verouderd defensiematerieel namelijk al jaren tot de tien grootste wapenexporteurs ter wereld.

PTW-Info

Ook voor het Platform tegen Wapenhandel stelt Doca (sinds november 1996) iedere maand een Info samen. Deze maandelijkse Info bericht over militaire productie in Nederland en doet verslag van Kamerdiscussies over wapenexport en de aankoop van militair materieel door de krijgsmacht.

Gedurende het verslagjaar werden 21 PTW-Info's uitgebracht, waarvan 12 reguliere nummers en 9 'specials'. Van deze specials handelde er 1 over de Nederlandse wapenexport, 1 over de militaire kant van de ruimtevaart, 1 over defensie-industrie en 6 over de voorgenomen vervanging van de F-16 door de JSF.

Overige activiteiten

In januari werden de archieven van het Platform Arnhem Mondiaal en Arnhem Millenniumgemeente over 2011 opgeleverd.

In mei werd deelgenomen aan workshops, georganiseerd door IKV Pax Christi in Utrecht, ter voorbereiding van de landelijke Vredesweek in september. Tijdgebrek noodzaakte Doca en het Platform Arnhem Mondiaal echter om af te zien van invulling van de Vredesweek in Arnhem.

Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het Platform Arnhem Mondiaal werd in 2011 begonnen met het interviewen van personen die in de voorbije jaren een prominente rol hebben gespeeld in het Arnhemse vredes- en ontwikkelingswerk. Gedurende het verslagjaar vonden nog 6 van deze interviews plaats, waarbij Doca deelnam aan de beoordeling van de interviews ten behoeve van de eindmontage door het mediabedrijf ControLuce.

In 2012 kwam de nieuwe, interactieve website van het Platform Arnhem Mondiaal gereed. Doca draagt voor de periode 2012/2013 zorg voor de regie van deze website.

Op 30 november van het verslagjaar tenslotte werd deelgenomen aan het jaarlijkse evenement 'Cities for Life', een wereldwijd initiatief om de doodstraf uit te bannen. De campagne wordt ondersteunt door het gemeentebestuur van Arnhem.

**1 mei 2012: aankomst van de Vrede Express in Arnhem
(foto: Doca)**

**3 mei 2012: bezoekers bij de Vrede Express in Arnhem
(foto: Doca)**

Doca

*Stichting Documentatiecentrum Arnhem
Postbus 811
6800 AV Arnhem*

Shell in Nigeria

**Berichtgeving rond de rechtszaak tegen Shell
vanwege olievervuiling Niger-delta**

(Den Haag, 11 oktober 2012)

Tel 026-3516533 - doco@antenna.nl - www.doca.nl - KvK 41050674 - Triodos Bank 78.68.70.990

**Oktober 2012:
Publicatie naar aanleiding van het proces van vier Nigeriaanse boeren en de
Vereniging Milieudefensie tegen olievervuiling door Shell in Nigeria**

Duurzame ontwikkeling en verantwoord ondernemen

Lokale duurzame ontwikkeling

Doca zet zich sinds haar oprichting in 1987 in op het terrein van lokale duurzame ontwikkeling. Daarbij worden niet alleen plaatselijke, maar zo nodig ook landelijke bedrijven aangesproken op gebrek aan maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Business Park Arnhem

Het voormalige KEMA-terrein aan de Utrechtseweg profileert zich onder de nieuwe eigenaar TCN, als bedrijvenpark waar ondernemingen zich vestigen die actief zijn op het gebied van technologische innovatie. Reden voor Doca om in mei bij TCN aan te dringen ook te letten op andere aspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen als Fair Trade artikelen in de kantines en led-verlichting op het terrein.

EcoVrede

Op uitnodiging van de stichting EVS EcoVrede werd in februari deelgenomen aan een discussie met organisaties van het Platform Arnhem Mondiaal over het perspectief van duurzame ontwikkeling en alternatieve economie in Arnhem. Voor Doca was onder meer deze discussie aanleiding om naar mogelijkheden te zoeken om het project 'Arnhem Duurzaam' een meer structurele vorm te geven dan het ad hoc-karakter dat dit project in de loop der tijd heeft gekregen. Naar verwachting zal in 2013 duidelijk worden of en hoe deze structuur daadwerkelijk vorm krijgt.

Stook je rijk

In juni werd deelgenomen aan een workshop in het kader van de campagne 'Stook je rijk'. Deze campagne, opgezet door de Gelderse Natuur en Milieufederatie en de Woonbond, heeft tot doel om zowel individuele huurders als huurdersverenigingen en woningcorporaties tot investeringen in energiebesparing en alternatieve energiewinning te bewegen. Om de stichting Volkshuisvesting (VHV) in Arnhem aan te zetten tot het installeren van zonnepanelen op huurwoningen, vond in augustus een gesprek plaats bij de corporatie, vooralsnog echter zonder resultaat.

Teijin Aramid

Naar aanleiding van berichten in het milieujaarverslag 2011 van het chemisch bedrijf Teijin Aramid over milieu-incidenten bij de Arnhemse vestiging, werd in oktober contact gezocht met de afdeling Milieu en Water van de Provincie Gelderland. In haar reactie gaf de Provincie aan zich bij controles op het bedrijf te baseren op datzelfde milieujaarverslag. Reden voor Doca om Teijin extra goed te blijven monitoren.

Shell in Nigeria

In oktober werd deelgenomen aan een discussie over de desastreuze gevolgen van de oliewinning door Shell voor milieu en gezondheid in de Nigerdelta. De avond was georganiseerd door Milieudefensie-Arnhem als aanloop naar het proces dat later die maand plaatsvond voor de Haagse rechtbank. Deze rechtszaak was door vier gedupeerde boeren uit het gebied samen met Milieudefensie tegen Shell aangespannen en diende om de wettelijke verantwoordelijkheid van deze ecologische ramp bij de moedermaatschappij, Shell Group, te leggen. Doca verzorgde na afloop van de zitting een documentatie over de kwestie.

Multinationals in Arnhem

Documentatie multinationals

Het documenteren van het bedrijfsleven in Arnhem vormt de pijler van het onderzoekswerk van Doca. Bij de allereerste inventarisatie (1989) telde Arnhem 21 multinationale ondernemingen. Daarbij werd het klassieke criterium aangehouden dat de betreffende onderneming minimaal over een vestiging in Arnhem én over een vestiging in een of meer ontwikkelingslanden moet beschikken. Sindsdien wordt 'de stand' jaarlijks bijgehouden. Het aantal multinationals in Arnhem is in 15 jaar tijd gegroeid van 21 naar 52:

- ABN Amro	Blenders 1753	- Mott MacDonald
- Adidas	- Deutsche Post	- Novartis
- Ahold	- DHL	- Nuon
- Akzo Nobel	- DNV KEMA	- Peja
- Arcadis	- Eastman Kodak	- Rabo Bank
- A.S. Watson Group	- Essent	- Randstad
- Aspecto	- Firestone	- Schäfer
- Ballast Nedam	- Fortis	- Shell
- BAM Groep	- Fugro	- Sperwer Groep
- BASF	- Heineken	- SSI
- Brunel International	- Hoogwegt Int.	- Starbucks
- Burger King	- IBM	- Stork
- C&A	- Imtech	- Tata Steel Group
- CEEG Nanjing	- ING	- Teijin Aramid
- Cordena Call Mmt.	- KPN	- TNT
- CRV Holding	- Lion Capital	- TotalFina
- Dekra	- Macintosh Retail	- WE Fashion
- D.E. Master	- McDonald's	

Militair apparaat

Van deze 52 ondernemingen is vastgesteld dat 18 te maken hebben of hebben gehad met militaire productie en wapenhandel dan wel op ander wijze dienstverlenend waren aan het militair apparaat: Akzo Nobel, Arcadis, Ballast Nedam, BAM Groep, BASF, Eastman Kodak, Firestone, Fortis, Fugro, IBM, ING, Imtech, KEMA, KPN, Mc-Donald's, Shell, Stork en Teijin Aramid.

Milieuvervuiling

Bovendien is vastgesteld dat van deze 52 ondernemingen er zich 10 schuldig maken of hebben gemaakt aan milieuvervuiling: Akzo Nobel, BASF, Eastman Kodak, Heineken, KEMA, McDonald's, Novartis, Shell, Teijin Aramid en TotalFina.

Atoomenergie

Van deze 52 ondernemingen is bovendien vastgesteld dat er 11 betrokken zijn of zijn geweest bij atoomenergie of de (inter)nationale atoomlobby: ABN Amro, Akzo Nobel, Arcadis, BAM Groep, Corus, DHV, Essent, Fugro, KEMA, Shell en Stork.

Fraude en corruptie

Van 18 van de genoemde 52 ondernemingen is gebleken dat ze fraude plegen, gepleegd hebben of bij corruptie of kartelvorming betrokken waren: ABN Amro, Ahold, Akzo Nobel, Arcadis, Ballast Nedam, BAM Groep, BASF, D.E. Master Blenders 1753, Imtech, IBM, KPN, McDonald's, Novartis, Rabo Bank, Shell, Stork, TNT en TotalFina.

Ontwikkelingen rond multinationals in Arnhem in 2011

Sara Lee verzelfstandigt Douwe Egberts

In maart van het verslagjaar maakte het levensmiddelenconcern Sara Lee bekend dat dochteronderneming Douwe Egberts als zelfstandig bedrijf verder gaat. Het moederconcern wil zich concentreren op vleesproducten en ingrediënten voor bakkerijen. Douwe Egberts, een van oorsprong Nederlands bedrijf in koloniale waren, met name thee en koffie, ging in juli naar de beurs. Daartoe wijzigde ze haar naam in D.E. Master Blenders 1753. Het bedrijf is gespecialiseerd in geavanceerde machines met warme dranken en levert met name aan supermarkten, warenhuizen en internationale inkooporganisaties. D.E. heeft sinds 2012 een verkoopvestiging in Arnhem aan de Koningstraat.

Burger King terug in Arnhem

Na in 2011 Arnhem te hebben verlaten vanwege de sluiting van het tijdelijke Centraal Station waar de hamburgerketen een vestiging had, keerde de onderneming in mei terug, ditmaal in de Weverstraat, schuin tegenover concurrent McDonald's. De NS maakte in mei bekend dat Burger King ook een optie heeft op een tweede vestiging en wel in de hal van het nieuwe Centraal Station zodra de verbouwwerkzaamheden daar zijn afgerond.

Miljoenenfraude bij D.E. Master Blenders 1753

Amper drie weken genoteerd aan de beurs, werd in augustus bekend dat een Braziliaanse dochtermaatschappij van D.E. (Pilão) boekhoudfraude had gepleegd van naar schatting € 90 miljoen. Beleggers reageerden woedend op het schandaal. Niet alleen omdat D.E. meteen een winstwaarschuwing deed uitgaan, maar ook omdat de aandelen in juli blijktbaar voor een veel te hoge prijs waren gekocht.

Rabo Bank verdacht van fraude

De Financial Times meldde in augustus dat de naam van Rabo Bank voorkomt in het fraudeschandaal met de Libor- en Euriborrentes. Deze interbancaire rentes bleken te zijn gemanipuleerd door een voormalige bankier van Barclays die daarover afspraken had gemaakt met medewerkers van de Rabo Bank. Al eerder was bekend geworden dat de Rabo Bank vier Britse handelaren had ontslagen vanwege illegale transacties met andere banken.

De Rabo Bank beschikt in Arnhem over twee kantoorvestigingen.

Ook Ballast Nedam van fraude verdacht

In diezelfde augustusmaand werd tijdens een rechtszitting bouwconcern Ballast Nedam van fraude beschuldigd. Het betreft een inmiddels overleden werknemer van het bedrijf die in opdracht van Ballast Nedam te hoge declaraties heeft ingediend bij ondernemers. Ballast Nedam, in 2003 al eens met € 1,5 miljoen beboet in de zogeheten Bouwfraude, ontkent alle schuld en stelt op haar beurt dat de voormalige adviseur alleen maar uit is op het beschadigen van het bedrijf.

Ballast Nedam beschikt in Arnhem over een vestiging op het bedrijventerrein IJsseloord II.

Starbucks beschuldigd van belastingontduiking

In november werd een drietal ondernemingen, waaronder Starbucks, voor een Britse parlementaire commissie gedaagd. Aanleiding was de beschuldiging dat de drie ondernemingen door middel van postbusconstructies jaarlijks voor miljarden euro's

aan belasting ontduiken, onder meer door gebruik te maken van Nederlandse belastingvoordelen. Starbucks beschikt sinds 2011 over een vestiging in de hal van het Arnhemse Centraal Station.

Vervalste jaarrekening bij dochtermaatschappij van Imtech

In december oordeelde de Arnhemse rechtbank dat technisch dienstverlener Imtech over 2009 een vervalste jaarrekening heeft ingediend voor haar dochtermaatschappij Ventilex. Door een winst van € 2,5 miljoen te boeken als een verlies van € 2,4 miljoen, behoeft het bedrijf geen bonus uit te keren aan de directeur van de dochteronderneming. Accountantsbedrijf KPMG zou zich in deze kwestie schuldig hebben gemaakt aan het goedkeuren van de boeken waarbij de onterechte bezuiniging werd verhuuld. Zowel Imtech als KPMG ontkennen de beschuldiging. Beide ondernemingen beschikken over een vestiging in Arnhem-Zuid.

Ballast Nedam betrokken bij corruptie

In diezelfde decembermaand kwam bouwbedrijf Ballast Nedam opnieuw in het nieuws, ditmaal vanwege een omkopingszaak. Het handelde om steekpenningen die waren verstrekt aan ex-gedeputeerde Hooijmaijers van de provincie Noord-Holland. Ballast Nedam ontsnapte aan een veroordeling door in een andere lopende zaak een schikking met het Openbaar Ministerie te treffen. Hierbij handelde het om omkoping van buitenlandse tussenpersonen tussen 1996 en 2004. De betrokken dochtermaatschappijen betaalden gezamenlijk een afkooptsom van € 5 miljoen waarna het OM besloot om ook de overige lopende onderzoeken te staken.

Heineken veroordeeld wegens kartelvorming

Eveneens in december werd het hoger beroep dat de bierbrouwers Heineken, Grolsch, InBev en Bavaria hadden aangetekend tegen hun veroordeling wegens kartelafspraken, door het Europese Hof van Justitie verworpen. Het Hof achtte bewezen dat de vier bierbrouwers tussen 1996 en 1999 de biermarkt in Nederland onderling hadden verdeeld. Heineken als de grootste van de vier, werd wegens dit delict in 2007 veroordeeld tot het betalen van een boete van € 198 miljoen. Koninklijke Horeca Nederland kondigde aan om de schade vanwege het kunstmatig hoog houden van de bierprijzen, op de brouwers te zullen verhalen. Heineken beschikt over een distributieveestiging op het bedrijventerrein De Overmaat in Arnhem-Zuid en is daarnaast eigenaar van een aantal cafés in de Arnhemse binnenstad.

Fusie aanstaande tussen DNV KEMA en Germanischer Lloyd

In december werden ook de fusieplannen bekend die DNV, sinds februari officieel eigenaar van het aloude KEMA, en Germanischer Lloyd (GL) hebben. Het plan is om de activiteiten van GL op het gebied van duurzame energie te koppelen aan DNV KEMA. Op die manier zal er een nieuw energiekennisbedrijf ontstaan met vestigingen in ruim 30 landen en met wereldwijd 3.100 personeelsleden. De naam van het nieuwe bedrijf gaat DNV GL Group luiden. Het hoofdkantoor van DNV KEMA blijft volgens de plannen in Arnhem.

KEMA-KEUR verhuist naar bedrijventerrein IJsseloord

De andere tak van KEMA, het kwaliteitsbedrijf KEMA-KEUR, verhuist wel, zo werd tenslotte in december bekend. Eigenaar Dekra, voluit testinstituut Dekra Certification geheten, kocht daartoe het voormalige kantoorpand van Vitatron op het bedrijventerrein IJsseloord II. Dit pand kwam in de verkoop vanwege het faillissement van onroerend goed handelaar Eurocommerce. Dekra kocht in 2009 KEMA-KEUR voornamelijk vanwege de goede naam van het keurmerk, maar wil na de verhuizing die voor medio 2013 gepland staat, ook een nieuw testlaboratorium bouwen dat in 2014 klaar moet zijn.

Financiën

Inkomstenbronnen

Doca is voor wat betreft zijn inkomsten aangewezen op vier bronnen:

- Betaald onderzoekswerk
- Abonnementsgelden
- Projectsubsidie
- Reguliere donaties en eenmalige giften

Uit deze inkomsten wordt het archief- en documentatiewerk bekostigd, worden de bureau- en bestuurskosten betaald, alsook de vervanging van apparatuur, de uitvoering van projecten en de productie van de maandelijkse Info's. Daarnaast wordt uit deze inkomsten de dienstverlening aan Doca (boekhouding, accountant, vormgeving en onderhoud website) betaald.

Voor de uitvoering van de werkzaamheden ontvangt Doca een loonsubsidie van de gemeente Arnhem op basis van minimumloon.

Publicaties

Voor wat betreft de reguliere publicaties konden de kosten voor deze vorm van dienstverlening ook in 2012 weer grotendeels worden gefinancierd uit de abonnementsbijdragen. Het jaarlijks tekort bij de productie van de PTW-Info kon in het verslagjaar opnieuw worden gecompenseerd door een steunabonnement van Oxfam Novib.

Financiële reserves

Doca beschikt over een betaal- en spaarrekening bij Triodos Bank. Op de twee volgende pagina's zijn de balans en het exploitatieoverzicht 2011/2012 opgenomen.

Dankwoord

Uit de giften van een kleine kring van trouwe donateurs konden gedurende het verslagjaar de bureaunkosten grotendeels worden gefinancierd.

Het bestuur van de stichting wil op deze plaats nogmaals zijn erkentelijkheid uitspreken voor al degenen die met hun financiële ondersteuning het werk van Doca in 2012 mogelijk hebben gemaakt.

Financieel overzicht 2012

Balans

Activa	31-dec-12		31-dec-11		Passiva	31-dec-12		31-dec-11	
					Eigen vermogen	€	20.404,34		23.281,55
					Reservaring apparatuur		900,00		900,00
					Reservaring accountant		1.600,00		1.600,00
					Reservaring boekhouder		-		-
					Reservaring Projecten		2.000,00		2.000,00
Inventaris/apparatuur	€	8.497,90		8.497,90	Afschrijving apparatuur		3.390,00		2.220,00
Bibliotheek		2.200,00		2.200,00					
Voorraad		100,00		100,00					
Tegoden (uitgeloende gelden)		6.816,72		8.443,71	-1.626,99 Compensatie projecten		7.765,64		8.392,63
Triodis RC		648,98		1.043,14					
Triodis SR		18.019,13		18.270,82					
Nog te ontvangen bedragen		240,25		288,61	Loonheffing		463,00		450,00
	€	<u>36.522,98</u>		<u>38.844,18</u>		€	<u>36.522,98</u>		<u>38.844,18</u>

Exploitatierekening

Opbrengsten	2012		2011		Kosten	2012		2011	
Loonsubsidie	€	24.525,00		24.525,00	Loonkosten	€	24.616,46		24.531,00
Projectsubsidies		2.000,00		2.000,00	Projectkosten		1.630,65		1.594,67
Donaties en giften		-		161,70	Archief en documentatie		509,65		457,20
Abonnementen		935,00		970,30	Bureaunkosten		1.391,38		890,82
Archiefwerk		-		114,30	Bestuurkosten		295,15		326,15
Rentopbrengsten		213,80		299,39	Informatieservice		204,38		141,15
Info Arnhem Mendiaal		481,67		431,84	Financiële diensten		1.164,61		1.074,39
Publicaties		-		-	Bankkosten		-		138,55
					Lidmaatschappen		50,00		50,00
					Afschrijving		1.170,00		1.069,79
					Saldo		-2.877,21		-1.771,58
	€	<u>28.155,47</u>		<u>28.502,53</u>		€	<u>28.155,47</u>		<u>28.502,14</u>

Publicaties

- Vervanging F-16 door JSF (38)	p.20
- Vervanging F-16 door JSF (39)	p.22
- Het Nederlandse ruimtevaartbeleid (9).....	p.24
- Europese samenwerking en defensie-industrie	p.26
- Jaarrapportage 2011 Vervanging F-16	p.28
- Vervanging F-16 door JSF (40)	p.30
- Vervanging F-16 door JSF (41)	p.32
- Shell in Nigeria	p.34
- Vervanging F-16 door JSF (42)	p.36
- Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2011	p.38

Doca

Stichting Documentatiecentrum Arnhem

Postbus 811

6800 AV Arnhem

PTW-Info

Nr.277

februari 2012

De PTW-Info is een maandelijkse rondzending aan de organisaties die deel uitmaken van het landelijk Platform tegen Wapenhandel. De rondzending heeft ten doel de leden te informeren over militaire productie en wapenhandel in Nederland.

9 februari 2012:

straalmotor voor eerste JSF-testtoestel Nederlandse luchtmacht

Special Vervanging F-16 door JSF (38)

Bij het Platform tegen Wapenhandel zijn aangesloten:
Amnesty International (agendalid), AMOK-Noord, AMOK-Utrecht, Campagna tegen Wapenhandel,
Doca, Franconische Vredeswacht, Haags Vredesplatform, Haarlems Vredesplatform, LAKA,
IKV Pax Christi, Vredesburo Eindhoven, Vredesburo Heerlen, Vredesburo 't Witte Huus en
Women's International League for Peace and Freedom

 Oxfam Novib

Het project PTW-Info wordt financieel ondersteund door Oxfam Novib

Tel 026-3516333 - doca@unterna.nl - www.doca.nl - KvK 41050674 - Triodos Bank 786870990

Vervanging F-16 door JSF (38)

Special PTW-Info, februari 2012

‘Een Nederlands besluit over de vervanging van de F-16 wordt overgelaten aan een volgend kabinet. Naar verwachting zullen de eerste productietoestellen niet voor 2019 bij het Commando luchtstrijdkrachten instromen. Risico’s veroorzaakt door de gelijktijdige ontwikkeling en productie van de F-35 zullen tegen die tijd (2019) aanzienlijk zijn afgenomen omdat de ontwikkeling dan nagenoeg zal zijn voltooid.’

Aldus minister van Defensie Hans Hillen in zijn brief aan de Kamer van 2 februari j.l. Een verschrijving? Daar waar bewindslieden van Defensie en Economische Zaken tot nu toe altijd de nodige slagen om de arm hielden als het ging om het benoemen van de opvolger van de F-16, laat minister Hillen alle voorbehoud varen: het wordt gewoon de JSF als het aan de regering ligt.

Afgezien daarvan is 2019 een jaartal dat nog niet eerder is genoemd in de procedure rond de vervanging van de F-16. Dit in de jaren ’80 door de Luchtmacht aangeschafte jachtvliegtuig zou al vanaf 2016 niet veilig meer kunnen vliegen omdat het dan aan het einde van zijn levensduur is, zo werd het parlement stelselmatig voorgehouden. En nu zou de F-16 nog jaren langer door kunnen vliegen, want de huidige 87 F-16’s vervang je niet in een paar jaar door 85 JSF-toestellen. Daar gaan minstens vier tot vijf jaar overheen en dan zitten we dus al in het midden van de jaren ’20.

In dezelfde brief meldt minister Hillen en passant ook de prijsverhoging van de twee JSF-testtoestellen die Nederland heeft besteld. Bedroeg de aanschafprijs vorig jaar nog respectievelijk € 130 en 106 miljoen, nu zijn die prijzen al gestegen tot respectievelijk € 158 en een kleine € 117 miljoen.

In de discussie over de vervanging van de F-16 die 15 jaar geleden inzette, noemde de regering de JSF ‘het beste toestel voor de beste prijs’. De beste prijs is het dankzij alle prijsverhogingen van de laatste jaren al lang niet meer. Maar op de vraag van Groen-Links Kamerlid Arjan El Fassed of het klopte dat *‘de JSF toch niet zo onzichtbaar zal zijn voor radars als Lockheed Martin heeft gezegd dat de JSF zal zijn’* antwoordde de minister cryptisch: *‘Ik kan niet ingaan op gerubriceerde informatie.’* Voor de goede verstaander is dit antwoord duidelijk. De minister had namelijk gewoon kunnen zeggen dat de regering, zoals zij aldoor gezegd heeft, juist voor de JSF wil kiezen vanwege de superieure stealth-kwaliteiten van het toestel.

De documentatie ‘Vervanging F-16 door JSF (38)’ (66 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel verkrijgbaar door het overmaken van € 5,- op rekeningnummer 78.68.70.990 ten name van Dokumentatiecentrum Arnhem onder vermelding van ‘Vervanging F-16 door JSF (38)’.

Doca

Stichting Documentatiecentrum Arnhem

Postbus 811

6800 AV Arnhem

PTW-Info

Nr.280

april 2012

De PTW-Info is een maandelijkse rondzending aan de organisaties die deel uitmaken van het landelijk Platform tegen Wapenhandel. De rondzending heeft ten doel de leden te informeren over militaire productie en wapenhandel in Nederland.

1 april 2012:
eerste Nederlandse JSF verlaat fabriek

Special **Vervanging F-16 door JSF (39)**

Bij het Platform tegen Wapenhandel zijn aangesloten:
Amnesty International (agendalid), AMOK-Noord, AMOK-Utrecht, Campagne tegen Wapenhandel,
Doca, Franciscaanse Vredeswacht, ISSags Vredesplatform, Haarlems Vredesplatform, L.A.K.A.,
IKV Pax Christi, Vredesburo Eindhoven, Vredesburo Hoesien, Vredesburo 't Witte Huis en
Women's International League for Peace and Freedom

 Oxfam Novib

Het project PTW-Info wordt financieel ondersteund door Oxfam Novib

Tel 026-3516333 - doca@antenna.nl - www.doca.nl - KvK 41050674 - Triodos Bank 786870990

Vervanging F-16 door JSF (39)

Special PTW-Info, april 2012

De Algemene Rekenkamer somt het voor de 8^e keer maar weer eens op: meer transparantie gewenst voor de Kamer, integrale informatievoorziening in plaats van losse stukjes en een duidelijk en actueel beleid, zeker waar het de financiën betreft. En voor de 8^e keer belooft de minister van Defensie beterschap...

De Rekenkamer in de zojuist verschenen 'Monitoring Vervanging F-16; stand van zaken december 2011': *'Het Ministerie van Defensie blijft de komende jaren in twee typen jachtvliegtuigen investeren, de F-16 en de JSF. Deze twee typen jachtvliegtuigen zijn zowel in financieel als in operationeel opzicht met elkaar verbonden. Ondanks die verbondenheid is er geen integrale informatievoorziening over de F-16 en zijn vervanger.'*

En omdat het kabinet wil dat de F-16's te allen tijde inzetbaar zijn voor grensbewaking maar tegelijkertijd wil vasthouden aan wereldwijde inzet in NATO- en VN-verband, concludeert de Rekenkamer: *'dat er geen evenwicht is tussen de ambities van het kabinet, het vliegurenbudget, het aantal vliegers en het aantal toestellen. Het kabinet-Rutte/Verhagen wil een veelzijdig inzetbare krijgsmacht hebben en behouden. Tegelijkertijd moet het Ministerie van Defensie in de periode 2011-2015 € 2,3 miljard bezuinigen en vervolgens structureel € 635 miljoen. Om te bezuinigen, stoot de minister van Defensie negentien van de 87 F-16's af. Het aantal vliegers is al teruggebracht naar 68. Ook mogen de F-16's per jaar minder uren vliegen.'*

Maar om te kunnen controleren hoe het kabinet komt tot een opbouw van de kosten voor de komende jaren, ontbreekt het aan gegevens: *'We concluderen dat een vastgestelde uitfaseringsplanning van de F-16 een belangrijk ontbrekend ingrediënt is voor een relevante berekening van de operationele en financiële gevolgen van de verlengde inzet van de F-16. De minister heeft de Tweede Kamer bericht dat hij € 300 miljoen extra moet investeren in de bestaande F-16's. Daarin blijken niet alle extra uitgaven meegenomen: de stijging van de materiële exploitatiekosten, het vervangen van de vleugels, de kosten van de vliegveiligheid, de luchtwaardigheid en instandhouding, en de operationele zelfbescherming vanaf 2021.'*

En dan moeten die kosten natuurlijk wel aan voortdurende prijsstijgingen gerelateerd blijven: *'We concluderen dat de minister het project vervanging F-16 niet heeft herijkt. Het kabinet reserveert € 4,5 miljard voor de vervanging van de F-16. Daarvan geeft de minister tot en met 2015 € 0,5 miljard uit. We concluderen dat de betrokkenheid bij en de eventuele uitstapkosten van de JSF als opvolger van de F-16 hierdoor verder toenemen.'*

De documentatie 'Vervanging F-16 door JSF (39)' (65 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel verkrijgbaar door het overmaken van € 5,- op rekening-nummer 78.68.70.990 ten name van Dokumentatiecentrum Arnhem onder vermelding van 'Vervanging F-16 door JSF (39)'.

Doca

*Stichting Documentatiecentrum Arnhem
Postbus 811
6800 AV Arnhem*

PTW-Info

Nr.284
juli 2012

De PTW-Info is een maandelijks rondzending aan de organisaties die deel uitmaken van het landelijk Platform tegen Wapenhandel. De rondzending heeft ten doel de leden te informeren over militaire productie en wapenhandel in Nederland.

De scheepswerf van Damen Schelde Groep in Vlissingen

Special **Europese defensiesamenwerking en de** **Nederlandse Defensie- en Veiligheid gerelateerde** **Industrie 2012**

Bij het Platform tegen Wapenhandel zijn aangesloten:
Amnesty International (agendalid), AMOK-Noord, AMOK-Utrecht, Campagne tegen Wapenhandel,
Doca, Fransecaanse Vredeswacht, Haags Vredesplatform, Haarlems Vredesplatform, LAKA,
IKV Pax Christi, Vredesburo Eindhoven, Vredesburo Heerlen, Vredesburo 't Witte Huis en
Women's International League for Peace and Freedom

Het project PTW-Info wordt financieel ondersteund door Oxfam Novib

Tel 026-3516533 - doca@antenna.nl - www.doca.nl - KvK 41050674 - Triodos Bank 786870990

Europese defensiesamenwerking en de Nederlandse Defensie- en Veiligheid gerelateerde Industrie 2012

Special PTW-Info, juli 2012

‘Terwijl de landen in Europa onder invloed van mondiale economische krachten de inrichting van hun krijgsmacht verder moeten rationaliseren, wordt de wereld er niet veiliger op. Omdat landen zich niet kunnen veroorloven teveel aan slagkracht in te boeten, moeten zij hun militaire effectiviteit en doelmatigheid optimaliseren. Internationale militaire samenwerking is daartoe een belangrijke weg.’

Aldus de inleidende regels van de ‘Nota internationale militaire samenwerking’ die minister van Defensie Hans Hillen 11 mei j.l. naar de Kamer stuurde.

In de nota komen verschillende vormen van inmiddels gerealiseerde militaire samenwerking tussen de Nederlandse krijgsmacht en die van andere – met name Noord-Europese – landen aan de orde. Met als laatste wapenfeit de in april tot stand gekomen overeenkomst tussen Nederland, België en Luxemburg om onder meer het onderhoud van de NH-90 helikopter gezamenlijk ter hand te nemen.

Dat de krimpende defensiebudgetten ook de defensie-industrie in de West-Europese landen treffen is bekend. Thales Nederland bijvoorbeeld kondigde onlangs aan zich meer op de civiele markt te gaan richten om dreigend omzetverlies in de militaire sector het hoofd te kunnen bieden.

Om zicht te kunnen houden op deze ontwikkelingen, onderzocht bureau Triarii onlangs in opdracht van de overheid de stand van zaken bij de Nederlandse defensie- en veiligheidsindustrie. Gezien die *‘invloed van mondiale economische krachten’* zou je verwachten dat ook de Nederlandse defensie-industrie zich meer op samenwerking oriënteert. Dit blijkt echter maar gedeeltelijk te kloppen. Triarii meldt in het rapport ‘De Nederlandse Defensie- en Veiligheid gerelateerde Industrie 2012’ (NL-DVI) dat maar 56% van de DVI-bedrijven deel uitmaakt van een samenwerkingsverband. Toch begeeft maar liefst 85% van deze bedrijven zich deels of geheel op de buitenlandse DVI-markt. De verklaring voor deze tegenstrijdigheid zou kunnen zijn, aldus Triarii, dat de Nederlandse bedrijven in deze sector hun positie danken aan de combinatie van specialistische kennis en ervaring en gekwalificeerd personeel. Omdat deze bedrijven ondanks de krimpende militaire budgetten toch blijven rekenen op overheidsopdrachten (terecht of niet), wordt de noodzaak om op militair vlak samenwerking met de concurrentie te zoeken niet breed gevoeld.

Overigens meldt Triarii in het rapport dat het aantal Nederlandse DVI-bedrijven gestegen is naar 451 en dat deze bedrijven in 2010 gezamenlijk een omzet in de sectoren defensie en veiligheid boekten van € 3,1 miljard waarvan € 2,18 miljard middels export.

De documentatie ‘Europese samenwerking en de Nederlandse Defensie en Veiligheid gerelateerde Industrie 2012’ (62 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel verkrijgbaar door € 5,- over te maken op rekeningnummer 78.68.70.990 ten name van Dokumentatiecentrum Arnhem onder vermelding van ‘NL-DVI 2012’.

Doca

Stichting Documentatiecentrum Arnhem
Postbus 811
6800 AV Arnhem

PTW-Info

Nr.285

juli 2012

De PTW-Info is een maandelijks rondzending aan de organisaties die deel uitmaken van het landelijk Platform tegen Wapenhandel. De rondzending heeft ten doel de leden te informeren over militaire productie en wapenhandel in Nederland.

Galileo navigatie- en communicatiesatelliet

Special Het Nederlandse ruimtevaartbeleid (9)

Bij het Platform tegen Wapenhandel zijn aangesloten:
Amnesty International (agendalid), AMOK-Noord, AMOK-Utrecht, Campagne tegen Wapenhandel,
Doca, Fransecaanse Vredeswacht, Haags Vredesplatform, Haslems Vredesplatform, LAKA,
IKV Pax Christi, Vredesburo Eindhoven, Vredesburo Heerlen, Vredesburo 't Witte Huis en
Women's International League for Peace and Freedom

Het project PTW-Info wordt financieel ondersteund door Oxfam Novib

Tel 026-3516533 - doca@antenna.nl - www.doca.nl - KvK 41050674 - Triodos Bank 786870990

Het Nederlandse ruimtevaartbeleid (9)

Special PTW-Info, juli 2012

'In het Regeerakkoord en recent het Lenteakkoord heeft het kabinet scherpe keuzes moeten maken. Dat heeft ook consequenties voor het ruimtevaartbudget. De beschikbare middelen op de Nederlandse begroting lopen terug van gemiddeld € 100 miljoen per jaar naar € 63 miljoen in 2015.'

Dit citaat uit de Beleidsbrief Ruimtevaart die minister van EL&I Maxime Verhagen op 26 juni jl. naar de Kamer zond, leverde een storm aan kritiek op. Of de minister wel wist hoe hoog Nederland op de kennisladder staat op het gebied van de ruimtevaart? En of de minister wel eens uitgerekend had wat de financiële voordelen zijn van kennisinstellingen op ruimtevaartgebied als TNO, TU-Delft en ESTEC? En of het de minister bekend was dat andere Europese landen loeren op de positie van ESTEC in Noordwijk. Bezuinigingen op het Nederlandse ruimtevaartbudget zouden wel eens het vertrek van dit ruimtevaartinstituut kunnen betekenen, met in het kielzog de Nederlandse wetenschappers.

De minister hield in eerste instantie voet bij stuk. Maar toen de VVD-fractie het voorstel deed om uit de maar deels gebruikte subsidie voor energiebeleid de tekorten bij te leggen, ging hij overstag.

De argumenten die in de discussie over nut en noodzaak van ruimtevaart werden aangevoerd, varieerden van betere dijkbewaking middels aardobservatie tot spin-off voor de medische industrie. Geen woord over de militaire kant van ruimtevaart, want ook daar probeert Nederland – met dezelfde kennisinstellingen – een slag te slaan.

Deze vaak onbelichte kant van de ruimtevaart kwam april jl. uitdrukkelijk wel aan de orde op het Air Power Symposium in Soesterberg. Centraal op deze bijeenkomst van militairen en wetenschappers stond onder meer de eind 2011 gesloten overeenkomst tussen Nederland, de VS, Australië, Canada, Duitsland, Frankrijk, Italië, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Spanje, Zweden en het Verenigd Koninkrijk. Aard van de overeenkomst: *'Samenwerkingsmogelijkheden liggen vooral op het gebied van modulaire technieken voor ORS (Operationally Responsive Space) interoperabiliteit binnen een coalitie, microsattelieten voor maritieme surveillance en het gebruik van commerciële satellietbeelden voor militaire operaties.'*

Onder meer PvdA, SP en GroenLinks steunden 6 juli j.l. de motie van D66 om niet te bezuinigen op het Nederlandse ruimtevaartbeleid. Misschien dat deze partijen toch eens grondiger naar de andere – militaire – kant van ruimtevaart moeten kijken.

De documentatie 'Het Nederlandse ruimtevaartbeleid (9)' (49 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel verkrijgbaar door € 5,- over te maken op rekeningnummer 78.68.70.990 ten name van Documentatiecentrum Arnhem onder vermelding van 'Ruimtevaartbeleid (9)'.

Doca

Stichting Documentatiecentrum Arnhem
Postbus 811
6800 AV Arnhem

PTW-Info

Nr.286

juli 2012

De PTW-Info is een maandelijkse rondzending aan de organisaties die deel uitmaken van het landelijk Platform tegen Wapenhandel. De rondzending heeft ten doel de leden te informeren over militaire productie en wapenhandel in Nederland.

Special

Jaarrapportage 2011 'Vervanging F-16'

Bij het Platform tegen Wapenhandel zijn aangesloten:
Amnesty International (agendalid), AMOK-Noord, AMOK-Utrecht, Campagne tegen Wapenhandel,
Doca, Franciscanese Vredeswacht, Haags Vredesplatform, Haarlems Vredesplatform, LAKA,
IKV Pax Christi, Vredesburo Eindhoven, Vredesburo Heerlen, Vredesburo 't Witte Huis en
Women's International League for Peace and Freedom

Het project PTW-Info wordt financieel ondersteund door Oxfam Novib

Tel 026-3516533 - doca@antenna.nl - www.doca.nl - KvK 41050674 - Triodos Bank 786870990

Jaarrapportage 2011 ‘Vervanging F-16’

Special PTW-Info, juli 2012

Niet alleen de toenemende productiekosten van de JSF zorgen voor druk op het projectbudget voor de vervanging van de F-16. Ook maatregelen die genomen moeten worden om de F-16 drie jaar langer in de lucht te houden dan gepland, gaan de schatkist (lees: de belastingbetaler) fors meer kosten.

Om de uit de hand gelopen ontwikkelingskosten van de JSF nog enigszins in te dammen, heeft de Amerikaanse overheid namelijk besloten om het toestel later in dienst te nemen dan aanvankelijk de bedoeling was. Zo kunnen het tegelijkertijd ontwikkelen, testen en produceren (*concurrency*) van de nieuwe jachtbommenwerper beter met elkaar in evenwicht worden gebracht, zo luidt de argumentatie.

Voor Nederland had dit uitstel één voordeel: het besluit tot daadwerkelijke aankoop van 85 JSF-toestellen kon zonder politieke consequenties worden doorgeschoven naar een volgend kabinet. Dat kwam het demissionaire kabinet Rutte niet slecht uit omdat er inmiddels een Kamermeerderheid is ontstaan die vóór stopzetting van Nederlandse deelname aan het JSF-project is. Juist vanwege die alsmat oplopende ontwikkelingskosten. De Kamerverkiezingen in september zijn voor Defensie en de Nederlandse defensie-industrie met Stork voorop, de laatste strohalm: misschien dat er een nieuwe stemverhouding optreedt waardoor lucratieve deelname aan de bouw van de JSF toch nog mogelijk blijft.

In de op 6 juni j.l. verschenen ‘Jaarrapportage 2011 Vervanging F-16’ worden de kosten van het hele project nog eens op een rijtje gezet:

- Voor het drie jaar langer kunnen doorvliegen met de F-16 is een budget gereserveerd van € 300 miljoen.
- De aanschaf van de twee JSF-testtoestellen waartoe het kabinet al had besloten, gaat naar verwachting € 275 miljoen kosten (bijna € 40 miljoen meer dan aanvankelijk gepland).
- Voor de verwerving van de in totaal 85 toestellen staat na de laatste update van de Kosten € 7,5 miljard gepland (inclusief simulatoren, reservedelen, opleidingen etc.). Dat was een jaar geleden nog € 6,2 miljard.
- Voor het 30 jaar in de lucht houden van deze 85 toestellen staat een bedrag gereserveerd van € 13,5 miljard. Dat was een jaar geleden nog € 11,2 miljard.

De documentatie ‘Jaarrapportage 2011 Vervanging F-16’ (78 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel verkrijgbaar door het overmaken van € 5,- op Triodos Bank 78.68.70.990 ten name van Dokumentatiecentrum Arnhem onder vermelding van ‘Jaarrapportage 2011 Vervanging F-16’.

Doca

Stichting Documentatiecentrum Arnhem
Postbus 811
6800 AV Arnhem

PTW-Info

Nr.287

juli 2012

De PTW-Info is een maandelijks rondzending aan de organisaties die deel uitmaken van het landelijk Platform tegen Wapenhandel. De rondzending heeft ten doel de leden te informeren over militaire productie en wapenhandel in Nederland.

5 juli 2012:

Meerderheid Tweede Kamer verklaart zich tegenstander van verdere deelname Nederland aan JSF-project

Special Vervanging F-16 door JSF (40)

Bij het Platform tegen Wapenhandel zijn aangesloten:
Amnesty International (agendalid), AMOK-Noord, AMOK-Utrecht, Campagne tegen Wapenhandel, Doca, Franciscaanse Vredeswacht, Haagse Vredesplatform, Haarlems Vredesplatform, LAKA, IKV Pax Christi, Vredesburo Eindhoven, Vredesburo Heerlen, Vredesburo 't Witte Huis en Women's International League for Peace and Freedom

 Oxfam Novib

Het project PTW-Info wordt financieel ondersteund door Oxfam Novib

Tel 026-3516533 - doca@antenna.nl - www.doca.nl - KvK 41050674 - Triodos Bank 786870990

Vervanging F-16 door JSF (40)

Special PTW-Info, juli 2012

Tijdens het Kamerdebat van 5 juli j.l. werd het de PvdA nog eens flink ingepeperd: de partij mag dan nu wel tegen Nederlandse deelname aan het JSF-project zijn, maar met instemming van de PvdA in het kabinet-Balkenende IV (2007-2010) bleef Nederland meedoen aan het JSF-project en werd in die periode ook met steun van de PvdA het eerste testtoestel aangeschaft.

Na de val van het kabinet-Balkenende IV verklaarde de PvdA zich tegen verdere Nederlandse deelname en ontstond er een Kamermeerderheid voor stopzetting. Maar de toenmalige minister van Defensie Eimert van Middelkoop (ChristenUnie) legde de motie naast zich neer en schoof de beslissing door naar een volgend kabinet.

De Kamermeerderheid tegen verdere deelname aan de JSF was er in 2010 niet alleen dankzij de PvdA, maar ook dankzij de PVV ('wij zijn faliekant tegen de JSF').

Het verdere verloop van deze klucht kennen we: in 2010 trad het kabinet-Rutte aan met gedoogsteun van de PVV. En weg was opeens de kritische toon binnen de PVV waar het de JSF betrof.

April j.l. viel het kabinet-Rutte. Et voila! Daar is opeens de Kamermeerderheid weer tegen Nederlandse deelname aan het geldverslindende JSF-project! Bij de stemming op 5 juli stemden 77 Kamerleden vóór stopzetting en 71 leden tegen. En wat deed minister van Defensie Hans Hillen (CDA)? Hij legde de motie naast zich neer en schoof het besluit om al of niet te stoppen door naar een volgend kabinet...

De documentatie 'Vervanging F-16 door JSF (40)' (69 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel verkrijgbaar door € 5,- over te maken op rekeningnummer 78.68.70.990 ten name van Dokumentatiecentrum Arnhem onder vermelding van 'Vervanging F-16 door JSF (40)'.

Doca

Stichting Documentatiecentrum Arnhem
Postbus 811
6800 AV Arnhem

PTW-Info

Nr.290

augustus 2012

De PTW-Info is een maandelijks rondzending aan de organisaties die deel uitmaken van het landelijk Platform tegen Wapenhandel. De rondzending heeft ten doel de leden te informeren over militaire productie en wapenhandel in Nederland.

Augustus 2012:
Minister Hilten geeft opdracht tot onderzoek naar kosten van
uitstappen Nederland uit JSF-project

Special

Vervanging F-16 door JSF (41)

Bij het Platform tegen Wapenhandel zijn aangesloten:
Amnesty International (agendalid), AMOK-Noord, AMOK-Utrecht, Campagne tegen Wapenhandel,
Doca, Franciscanese Vredeswacht, Haags Vredesplatform, Haarlems Vredesplatform, LAKA,
IKV Pax Christi, Vredesburo Eindhoven, Vredesburo Heerlen, Vredesburo 't Witte Huis en
Women's International League for Peace and Freedom

Het project PTW-Info wordt financieel ondersteund door Oxfam Novib

Tel 026-3516533 - doca@antenna.nl - www.doca.nl - KvK 41050674 - Triodos Bank 786870990

Vervanging F-16 door JSF (41)

Special PTW-Info, augustus 2012

Tijdens het gedenkwaardige Kamerdebat van 5 juli j.l. stemde een meerderheid van de Kamerleden voor een motie waarin de regering wordt opgeroepen al het mogelijke te doen om uit het JSF-project te stappen. Daarmee kwam minister van Defensie Hans Hillen (CDA) in een spagaat terecht. Enerzijds kan de minister de motie niet zonder ernstige problemen naast zich neerleggen, anderzijds is er het regeringsstandpunt (en de drang van defensie en industrie) om de F-16 te vervangen door de JSF.

Het aanschafbesluit doorschuiven naar een volgend kabinet was al een noodoplossing en nu het kabinet al na twee jaar is gestruikeld, komt dat aanschafbesluit ook nog eens twee jaar eerder dan gepland.

En dus heeft de minister de Algemene Rekenkamer de opdracht gegeven om te berekenen wat de kosten zijn van dat uitstappen. De Rekenkamer heeft zich echter al meerdere malen zeer kritisch uitgelaten over de vertragingen, de oplopende kosten en de ondoorzichtigheid van het hele JSF-project. Bovendien heeft de Rekenkamer zich ook meermaals gepikeerd getoond omdat de regering de aanbeveling transparanter te zijn in dit 'dossier' niet naar behoren opvolgde.

En dan is er het motief van de stagnerende werkgelegenheid en de te verwachten dalende omzet bij de toeleveringsindustrie. Want Pentagon en Lockheed Martin zullen niet blij zijn met het besluit van de toch altijd zo betrouwbare partner Nederland om de JSF uit de begroting te schrappen. Dat kost orders, vreest Stork.

En dus heeft de minister een tweede onderzoek aangekondigd, uit te voeren door het Amsterdamse bureau SEO, naar de economische gevolgen van het besluit om uit het JSF-project te stappen.

Dat echter ook binnen Luchtmacht-kringen geen eenduidigheid heerst over de vraag welk toestel de F-16 moet vervangen, illustreert een helder artikel van een voormalig jachtvlieger in het militaire tijdschrift *Armex* van deze maand.

De documentatie 'Vervanging F-16 door JSF (41)' (16 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel verkrijgbaar door € 5,- over te maken op rekeningnummer 78.68.70.990 ten name van Dokumentatiecentrum Arnhem onder vermelding van 'Vervanging F-16 door JSF (41)'.

Doca

*Stichting Documentatiecentrum Arnhem
Postbus 811
6800 AV Arnhem*

Shell in Nigeria

**Berichtgeving rond de rechtszaak tegen Shell
vanwege olievervuiling Niger-delta**

(Den Haag, 11 oktober 2012)

Tel 026-3516533 - doca@antenna.nl - www.doca.nl - KvK 41050674 - Triodos Bank 78.68.70.990

Shell in Nigeria

Oktober 2012

Eindelijk was het dan zover. Op 11 oktober j.l. stond het olieconcern Koninklijke Shell voor de rechter. Het bedrijf moet zich verantwoorden voor de jarenlange en groot-schalige vervuiling door de oliewinning in de Nigerdelta. Voor het eerst stond een Nederlandse (Brits/Nederlandse) onderneming voor een Nederlandse rechter vanwege milieuschade die buiten de Nederlandse grenzen is veroorzaakt. Dit unicum dankt de Nederlandse rechtsspraak aan de aanklacht die vier Nigeriaanse boeren en vissers samen met de Vereniging Milieudefensie tegen Shell hebben ingediend.

Het bedrijf is sinds 1958 actief in Nigeria met de exploratie en exploitatie van olie. Dochteronderneming Shell Petroleum Development Company (SPDC) draagt samen met de Nigeriaanse overheid de verantwoordelijkheid voor het milieu in het oliewin-gebied. Maar als contractor is Shell aansprakelijk voor de schade aan landbouwgronden en visgebieden die in de loop der jaren ontstaan is door lekkage, slecht onderhoud van de pijpleidingen en het affakkelen van aardgas. Vis en landbouwproducten vormen de belangrijkste inkomstenbron voor de bewoners van de Nigerdelta, maar schoon water en schone lucht zijn bovendien de primaire voorwaarden voor hun gezondheid. Duizenden van hen zijn inmiddels ernstig ziek door olie in het drinkwater en het inademen van giftige rook.

Shell stelt zich op het standpunt dat veel milieuschade in de Nigerdelta het gevolg is van sabotage en het illegaal aftappen van olie. Het bedrijf maakt miljardenwinsten met het winnen en verkopen van Nigeriaanse olie en draagt daar naar haar mening voldoende van af aan de Nigeriaanse overheid om de leefbaarheid in het gebied op een hoger plan te brengen. Maar de regering in Laos zet die middelen niet in, aldus het bedrijf. De Nigeriaanse overheid wijst op haar beurt naar de verantwoordelijkheid die Shell heeft om de ontstane schade door lekkages op te ruimen. En dus gebeurt er niets en neemt de vervuiling van het gebied alleen maar toe. En dus groeit ook de woede onder de bevolking die zich onder andere uit in agressie jegens het personeel van boorplatforms van Shell. Reden waarom Shell de oliewinning in Ogoniland enkele jaren geleden al heeft stilgelegd.

In deze documentatie wordt aan de hand van documenten van Milieudefensie en Shell de rechtszaak toegelicht. Naar aanleiding van de zitting van 11 oktober is tevens een overzicht samengesteld van de belangrijkste berichtgeving in de pers. De uitspraak van de rechter wordt aan het einde van dit jaar verwacht.

Ed Bruinvis
Stichting Doca

Doca

Stichting Documentatiecentrum Arnhem
Postbus 811
6800 AV Arnhem

PTW-Info

Nr.292

oktober 2012

De PTW-Info is een maandelijks rondzending aan de organisaties die deel uitmaken van het landelijk Platform tegen Wapenhandel. De rondzending heeft ten doel de leden te informeren over militaire productie en wapenhandel in Nederland.

24 oktober 2012

Adviesbureau SEO en Algemene Rekenkamer:
uittappen uit JSF-project duurder dan ermee doorgaan

Special

Vervanging F-16 door JSF (42)

Bij het Platform tegen Wapenhandel zijn aangesloten:
Amnesty International (agendalid), AMOK-Noord, AMOK-Utrecht, Campagne tegen Wapenhandel,
Doca, Franciscanase Vredeswacht, Haagse Vredesplatform, Haarlems Vredesplatform, LAKA,
IKV Pax Christi, Vredesburo Eindhoven, Vredesburo Heerlen, Vredesburo 't Witte Huis en
Women's International League for Peace and Freedom

 Oxfam Novib

Het project PTW-Info wordt financieel ondersteund door Oxfam Novib

Tel 026-3516533 - doca@antenna.nl - www.doca.nl - KvK 41050674 - Triodos Bank 786870990

Vervanging F-16 door JSF (42)

Special PTW-Info, oktober 2012

Op 5 juli j.l. sprak een meerderheid van de Tweede Kamer zich uit tegen verdere deelname van Nederland aan het JSF-project. Demissionair minister van Defensie Hans Hillen legde die motie naast zich neer, maar stelde bij wijze van compromis voor om de Algemene Rekenkamer een analyse te laten maken van de kosten die het stoppen met het JSF-project met zich meebrengt. Bovendien vroeg hij de Stichting Economisch Onderzoek (SEO) onderzoek te doen naar de gevolgen van dit uitstappen voor de werkgelegenheid in de Nederlandse luchtvaartindustrie.

Op 24 oktober j.l. presenteerde de minister de twee onderzoeksrapporten aan de Tweede Kamer. Beide instellingen waren tot de conclusie gekomen dat het stopzetten van de Nederlandse deelname aan het JSF-project grote negatieve gevolgen heeft voor zowel de schatkist als de werkgelegenheid. Ook in andere opzichten zou Nederland schade lijden door dit besluit: het imago van Nederland als betrouwbare NAVO-partner zou een deuk oplopen, Nederland zou zijn internationale afspraken op het gebied van 'vredemissies' onvoldoende kunnen nakomen en Nederland zou zijn vooraanstaande positie als hightech land niet meer kunnen waarmaken als het niet langer betrokken zou worden bij grote wapenprogramma's als de JSF.

Maar bovenal zouden de claims die het uitstappen met zich mee brengt, het verlies aan vervolgoeddrachten en daarmee het verlies aan arbeidsplaatsen Nederland in nog zwaarder weer brengen dan waarin het zich nu in economisch opzicht al bevindt.

JSF Nieuws vergeleek in een commentaar de situatie op treffende wijze met de positie van de gokker die steeds opnieuw inzet in de hoop eindelijk de hoofdprijs te winnen. Hoe vaker hij inzet, hoe moeilijker het wordt om te stoppen. Hij heeft immers al zoveel ingezet. Nu stoppen betekent dat hij al zijn inzet kwijt is. Maar aan het eind van de avond verlaat de gokker platzak het casino.

De documentatie 'Vervanging F-16 door JSF (42)' (55 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel verkrijgbaar door € 5,- over te maken op rekeningnummer 78.68.70.990 ten name van Dokumentatiecentrum Arnhem onder vermelding van 'Vervanging F-16 door JSF (42)'.

Doca

Stichting Documentatiecentrum Arnhem
Postbus 811
6800 AV Arnhem

PTW-Info

Nr.294
oktober 2012

De PTW-Info is een maandelijks rondzending aan de organisaties die deel uitmaken van het landelijk Platform tegen Wapenhandel. De rondzending heeft ten doel de leden te informeren over militaire productie en wapenhandel in Nederland.

AFAR doelzoekradar
Thales Nederland

Special Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2011

Bij het Platform tegen Wapenhandel zijn aangesloten:
Amnesty International (agendalid), AMOK-Noord, AMOK-Utrecht, Campagne tegen Wapenhandel,
Doca, Francaanse Vredeswacht, Haagse Vredesplatform, Haarlems Vredesplatform, LAKA,
IKV Pax Christi, Vredesburo Eindhoven, Vredesburo Heerlen, Vredesburo 't Witte Huis en
Women's International League for Peace and Freedom

Het project PTW-Info wordt financieel ondersteund door Oxfam Novib

Tel 026-3516533 - doca@antenna.nl - www.doca.nl - KvK 41050674 - Triodos Bank 786870990

Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2011

Special PTW-Info, oktober 2012

Opnieuw later dan met de Kamer afgesproken, boden staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie Henk Bleker en minister van Buitenlandse Zaken Uri Rosenthal op 31 oktober j.l. het rapport 'Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2011' aan de Tweede Kamer aan.

De Nederlandse militaire export (dat wil zeggen de waarde van de in 2011 afgegeven exportvergunningen voor strategische goederen) bedroeg vorig jaar € 715 miljoen. Dat is fors minder dan in 2010 toen de wapenexport nog ruim boven de € 1 miljard uitkwam. Maar het bedrag is nog altijd goed voor een plaats in de top-10 van wapen-exporterende landen in de wereld.

Nederlandse wapenexport in miljoenen euro's

Jaar	NAVO-landen	Buiten NAVO	Totaal
1996	369,6	49,6	419,2
1997	274,8	833,4	1.108,2
1998	274,8	157,1	431,9
1999	295,1	71,3	366,4
2000	282,7	134,6	417,3
2001	528,1	123,2	651,3
2002	350,6	99,7	450,3
2003	974	176,8	1.150,8
2004	466,4	177,8	644,2
2005	743,7	431,6	1.175,3
2006	450,6	674,1	1.124,7
2007	646,7	227	873,7
2008	854,7	402,9	1.257,6
2009	674,3	735,6	1.409,9
2010	644,2	402,8	1.047
2011	486,7	228,3	715

Bron: Ministeries van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie en Buitenlandse Zaken

De documentatie 'Het Nederlandse wapenexportbeleid in 2011' (37 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel te verkrijgen door € 5,- over te maken op rekening 786.870.990 ten name van Documentatiecentrum Arnhem onder vermelding van 'Wapenexport 2011'.

Bedrijvenarchief Doca

Het bedrijvenarchief van de stichting Doca bestaat uit een jaarverslaggedeelte, een persgedeelte, een tijdschriftengedeelte en een profieldeel. Onderstaande 1.400 bedrijven in de regio Arnhem komen voor in ons persarchief. De ondernemingen die met een asterix zijn aangemerkt komen niet alleen in ons persarchief voor, maar ook in het jaarverslag- en profielarchief. (Tot de regio Arnhem rekenen wij: Arnhem, Bennekom, Dieren, Doorwerth, Driel, Duiven, Ede, Ellecom, Elst, Heelsum, Heteren, Huissen, Oosterbeek, Renkum, Rheden, De Steeg, Veenendaal, Velp, Wageningen, Westervoort, Wolfheze en Zevenaar.) Kopieën uit ons persarchief kunnen tegen geringe vergoeding worden verkregen. Mail daartoe met doca@antenna.nl

A

Aalders	Albany International	Argos
De Aam	Albert Hoegen	ARK
AATC	Albert Riksen	Arke Reisburo
ABAB	Alboma	Arma Verhuur
Abas	Alcafood	Arnhem
ABC Logitrans	Alcan	Arnhem Automaten
ABC Vastgoed	Aldi	Arnhems Vastgoed
ABN AMRO*	Aldipress	Arnhemsche Mij.
ABP*	Alerta Capital Partners	ASB
ABT	Alfonso's	ASM-Fico
AccoN	Alliander	Assink & Koerselman
ACF*	Alpinvest	ASV
Achmea Holding	Allround	ASVA
Acoma	Allwave	A.S.Watson Group
AC Restaurants	Alpha Soft	Atama
Action	Alumel	ATM/Telesignaal
Active Life	Alva	Atos Origin
Adco	Alysis Zorggroep	Attero
Adeco	AMCO	ATU
Adidas	Amcosem	Audax
ADP	Van Ameyde	Auping
ADT	America Today*	Autostad Arnhem
AEC	Ames Europe	AutoStoll
Aegon	Amici*	AVA
Aetec	Amicon	Avira
Afab	AMP	Avisa Microflown
Agfa Gevaert*	AM NV	AWDS (Arnhemse Wit- goed Direct Service)
AGN	Amstelland Vastgoed	AXA Stenman
Agrojobs Helicon	ANBD	
AGS	Anson's	
Ahold*	ANWB	
Ahrend*	Apcoa Parking	
AIB	Apharmo	
Air Cargo Center	APM	B 32 Groep
Air Castle Evenementen	APN	Baan Company
Airport-Service	Apple	Babcock
AKO-Kiosk	APS	Baby Center
Aktief Uitzendbureau	ARA	Baby Inn
Aktiesport	Arbo	Backup Service
Akzo Nobel*	ArboNed	Bacob Bank
	Arcadis	Babcock
	Arcfeld	Bakker
	Are/Reco	Bakker Bart

B

Balans	BLGG	Camfil
Ballast Nedam*	Blokker	Cap Gemini Ernst & Young
BAM*	BMB	Cargo
Baptista	M.Bodt	Carlisle Europe
Baptista's Carwash	Body Shop	Carnaval Shop
Barenbrug	Boekelier*	Carpet-land
Barilla	Boekhoorn	Car Technics
Baron Hotel & Leisure	Boels	Casema*
Bart Smit	De Boer Unigro	Casino
Basal Oost	Boetiek 32	CBS
BASF*	Boge Kompressoren	CCA
Basismarkten	Boks	CCT
Bastion Hotels	Bols Wessanen	CCV
BAT	BoMij	C 1000
Bata	Bonaire Vastgoed	CDS Engineering
Van Batenburg BTD	Boni	CEEG
Bauhaus	Boom*	Cebeco Handelsraad
Bayer*	Boral Nedusa	CEN
Bazo	Bosch	Centurion
B&B	Boschman Groep	Ceres
BBP Turbine	Bouman	Charles Goffin
BCE Bouw	Bouwcomfort	Christine le Duc
Bd Architectuur	Bouwfonds	Chris van Holten
BDM Nederland	The Box	Ciba Geigy*
BDO Welg.CampsObers	BP	CineMec
Beate Uhse	Braaksma	Citam Huissen
Beke	Breng	Cito
Belcompany	Brezan	Cito Benelux
Bella Donna	Brink Autosloperij	Claudia Sträter*
Bemitex	Bricorama	Claymount
Ben	Britain Group	CME
Benetton	Brocacef	CMS Derks Star
Bendertechniek	Broekhuis	Busmann
Bengerden	Brons & Partners	Coberco Zuivel*
H.v.d.Berg	Brooks Instrument	Coca Cola Beverages
BerGen Consult	Brouwer & Zn.	CODI
Berlo Service	Brova Groep	Coers & Roest
Bernisun	BRS Software	Colbond
Besi	Bruhamij	Colson
Besselink	Bruil	Coltex
BestData	De Bruin Burgers	CombiFoto
Den Besten Horeca	Bruna*	Compaxo
Bestseller	Brunel International	Computer Company
Bestseller House	Brüning Coatings	Condor Wessels
Beter Bed	Bruynzeel	Connexion
Bex Reizen	BSO*	Content
Beton Productiebedrijf	BTC Stebotax	Continu Engineering
Arnhem	BT Nederland	Cool Cat
Bever Zwerfspot	Buitink	Coöp
De Beyer	Bunzl	Coopers & Lybrand
Beyer Logistics	Burger King	Corbeek Cable
BFI*	Burghouwt Bouwbeslag	Cordena Call
Bieze Holding	Buvam	Cora Kemperman
Big Apple		Corera
Bijou Brigitte		Corio
Bike-World		Corus
Bilderberg Groep		Coveco
Billiton*		C&P Courier
Bio-Rad Laboratories		CPRO
Biscotti		CR Delta VRV Holding
Bisselink		
	C	
	C&A	
	Cadans	
	Calsonic	
	Caméléon	

Cr&do
Credo
Crédit Lyonnais
Creijf's
CRH
Crowntek
CSC Europe
CSS
CTB Holding
CVC Capital Partners*
C&V Holding
CWN
CZ

D

DA-drogisterijen
Dachser
Dactech Milieu
Dactylo
Daddy's Hobby
Van Dalen Huissen
Van Dalen Schoenen
Damen Consultants
Van Dam Stoffen
Dassen
Datahouse
Davilex
DAVU Engineering
Dazoe
DBB
Decom Telecom.
Decorette
Delacre
Delft Instruments*
Dejima Optical Films
Delgromij*
Deli XL
Deloitte & Touche
Delta
Delta Lloyd Nuts Ohra
Delta Partners
Derksen
Derksen Verhuizingen
Desmepol
Detectnu
Deutsche Post
Devo Holding
Dexcom Holding
DHL Worldwide
DHV*
Diaged
Van Dijk
Dille & Kamille
DIO-Drogisterijen
Dixons*
Dispo/Duni
DMG Nederland
Dolcis
Domino's Pizza

Donders
Van den Dool
Dormaël
Double Fun
Douma
Douwe Egberts
DPD
Draft
Dreves Engineering
Driessen
Drost & Zonen
Dru
Drukkerij Gelderland
DSB-Bank
DSH/W&B
DSL Woningbureau
DTL&P Consultancy
Dudok Nederland
Dumeco
Du Soleil
Dusor*
Dutchi Motors
Dutchtone
Duthler
DVD
Dynabyte
Dynaretail
Dynoplast

E

Earl Engineering
Eastman Kodak
Ebbbers
E-Care Repair
Ecco
ECI
Ecologische Handelsmij
Edah*
Van Ede & Partners
Edgar Vos
EKA
Electro Techniek Elden
Elgro
Elysio
Elzenaar
Van Elst
EMT
EnergieNed
Enexis
Engelsing
Entré Computer
Epogro
Epson
ERA
Eriks
Erren Protectie
ERSC
Van Es
Esca

Esprit
Van Essen Banden
Van Essen Beton
Essent
Essilor-Classen
Esso Nederland
ETE
Etna Groep
Etos*
Eurindustrial
Euro Color
Eurocommerce
Euroconsult*
Euro Delight
Euromex
Europe Flyer Logistic
Euro Register
Euro Spyshop
Euro-Troll
Eurovite Nederland
Event Security Arnhem
Evers
Exendis
Expeditie Visser
Exxon Mobil

F

Faber Electronics
Fagoed
Fagro Consultancy
Fairey Arlon
De Fakkell
FAL Duiven
Fernhout
FGH Bank
Fico
Fifo Vaklab
Fikse
Firestone
Firet Interlinings
Flair
Fleet Control Nederland
Fleurop
Flex Post Nederland
Floreat
Food XL
Foras
Ford
Formule 1
Fortis
Forty Five
Forty Four
France Télécom
Franklin Presentations
Free Record Shop
Frenej Installateurs
Frentz
Freudenberg Household
Friends Travel

Friesland Bank
Friesland Foods
Productions
Fugro*
Funprice Media

G

Gako
Gall&Gall
Gam Telecom
Gamma
Gamma Holding
Gammaster
Gamo
Garantmarkt
Van Gastel-Bisterbosch
Gazelle
Gebroeders Bakker
Metaalrecycling
Geerlings
De Gelderlander
Gelderland Events
Gelders Dagblad
Gelderse Taxi Centrale
Van Gelder & Zonen
Gelderse Papiergroep
Gelpa Verpakkingen
Van Gend & Loos
Generale Bank
General Electric
Geo & Hydro Milieu
Geové
Gerritsen Bouw
Getronics*
Geveke Groep
GIBA
Gibo Groep
GiersbersGroep
Gilde Investments
Ginaf
Gioma Group
GIPA
Global Acces
GNEM
Golff
GOM
Gom Schoonhouden
Goossens Wonen en
Slapen
Goudsmit
De Graaf Contracting
Granny's
Graydon
Great Universal Stores
De Greenenbrink
Grenswisselkantoren
De Groene Weg
Groenwoudt
Grondbank Midden-
Gelderland

Grontmij*
G-Star
Gsus Industries
GTI*
Gümüs
GVM

H

Habeco
Habitat
Van Haeften
Hagen
Hagens Events
Hago Nederland
Haindl
Halder
Halfords
Hanco ATM Systems
Hans Anders*
Hans Smits
Hans Textiel
De Harense Smid
Harting-Bank Arnhem
Van Harten
Harvex Projects
Hatéma
Hatraco
Havinga
Hazeland
Hazeleger*
HBG*
HBM
HCG*
HDB Groep
Hectas Groep
Hegeman
Hegeman Bouwpartners
Heidemij*
Heijckmann
Heijmans
Heijting
Heineken*
Heinz
Heliflight
Helinet
Hema*
V.Hemmen Lippmann
Hendriks Konstrukties
Hennes & Mauritz
Hermans Groep
Hermans Investments
Hermsen
Hertel
Hes van Zweden
De Heus
Van den Heuvel
Heveco
Hevex
Hibin
HIJ

HI&T
HMIB*
Hochtief
Hodes
Hoek Loos
T.Hoeré
Hoevers Transport
Holiday Inn
Holland International
Van den Hoogen
Van der Hoogen
De Hoogkamp
Hoogwegt International
Horn
House of Shoes
Hout-Brox
HSK Groep
Van Houtum
HPWS
HSV-Ede
HTM
Hubo
Huisman Elektrotech-
niek
Humana
Human Interference
Humphrey's
Hunkemöller*
Hupkes
Hutchinson
HWS
Hytruck
Hyva

I

IBM*
IC Company
ICN Relatiegeschenken
IF Technology
Ikea
Ilaco*
ILMO
Imarco
IMN
IMNB
IMPact Retail
Impuls
Inacom Instruments
Indalo
Indivers
Indufil
Industriepark Kleefse
Waard
Indyeco
Info Support
Info Vision Clinics
Infratotaal
ING*
Ing.bureau Arnhem

Ingenium
Initial Varel
Innotiv
Intechno
Intercol
Intergamma
Interim Personnel
International Battery
Group
Internatio Müller*
International Security
Agency
Interpay
Interpolis
Inter Product
Intersport
Intertoys
Intervam*
Intra-Profiel
Intratuin
Invensys
IPC
IPC Plant
IRM Consultants
Italia Leather Wear
ITC Procurement
Ité Groep
ITN Engineering
It's
ITT
Ivory

J

Jager
De Jager Groep
Jamin
Jansen Recycling
Jansen Totaal Wonen
JAZO
JDS Uniphase Photon.
Jencikova
JHV gaming
Joh.Altena
Jones Clothing
Jongeneel
Josephine & Co
Jumbo

K

Kamps
Kamps de Wild
Kantorenhuis
Karwei
De Kat
Katoen Natie Groep
Kawecki-Billiton*
KCS

Kelly
Kema*
Kembo
Kemkens
Kemperman
Kender Thijssen
Kennametal
V.d.Kerk + V.Venrooy
Van Kesteren
Keukenboer
Keygene
KFC (Kentucky Fried
Chicken)
Kien Kleding*
Kijkshop*
Kimberley-Clark
Kinkelder*
Klaassen Vastgoed
Klein Rosendael
KLM Aerocarto
Klockgrossisten I
Norden
Klompé
Knaakland
Knooppunt
Knowaste
Kobold
Kok Ede
Komart
De Komeet
Kom Keukens
Kompier
De Koningh
Koninklijke Maatschap-
pij Hamburger
Konmar
Kookeiland
KookOok
Koperslakkenbloem*
KPMG
KPN*
Kral Superphoto
Kredietbank Nederland
Kreymborg*
Kroese
Kroymans
Kruidvat
De Kruitereij
Kuiper Bouw
Kuwait Petroleum
Kwantum*
Kwik-Fit

L

Labouchère
Laheij
Lalesse
Lamme
Lamme van Hofwegen

Lampe
Landis
Van Lanschot Bankiers
Lantor
L@rix Technology
Group
Lasercentrum Arnhem
Laura Ashley
Laura en Vereniging
Laurus
Leen Bakker
Leisure Investments
Leitz
De Lelie
Leo van Schaijik
Leon Martens
Lepper
Let's do it!
Libertel
Liberty
Lidl
Linea Pharma
Van der Linden Groep
Lion Capital
Lips
Lithos Bouw
LMI
Loeffen
LogicaCMG
Lone Star
LSA Arnhem
Lumi lamp
Lundia
Luteijn Groep
Luxan
Luzac

M

Macintosh*
Mac & Maggie
Maco Hendriks
Macostan
Mactwin Security Syst.
Maessen & Hendriks
Magellan M5
Majoor
Makro*
Malenstein
Manaus
Mango
Manpower
Mans & Mans
Marca
Marin
Marine Construct
Markan
Marke-Tel
Marktkauf
Marskramer*

Martinair
Matchbank
Maxeda
Maxis
Maxwell Adviesgroep
MBC
McDonald's*
McHil
Media Markt
MediNova
Medochemie
Medtronic
MeesPierson
Meeús
Megacar
Megapool
Melchemie*
Melkweg Holland
Melles Griot
Meltek
MeMon
Men At Work
Meneba
Menzis
Mercuri Urval
Merkx
Mestpro Nederland
Metal Work Nederland
Meteo Consult
Meteoor
Metro
Meubelfabriek Wage-
ningen
Meyer & Meyer
Microlens
Middelkoop
Mijnssen
Miltra
Minerva
Ming Palace
Misset
Miss Etam
Miss Selfridge
Misti Scheepsreparatie
Mita Nederland
Mitutoyo
Modelec Netwerken
Moerke Beheer
Momenti
Monaco
MoNet
Money Planet
MottMacDonalds
Mousset
MRBI
M&S Mode*
MTSA
Mulckhuyse
Multiland Vastgoed
Multi-Vlaai
Multivloer

Mussé
Mutsaerts-Holland
MW Staalbouw

N

Nacap Nederland
Nagron Steel
NAMA
Naturana
Navanco Groep
NBBS
NBC Groep
NCB
Nebeco
Neckermann
Nedac Sorbo Groep
NederRijn Groep
Ned Interim
Nedlloyd*
Nedstack
Van Neerbos Bouw-
markten
Neproma
Nestlé
New Orleans
NHF
NH Hoteles
R.J.Nieland
De Nieuwe Horizon
Nijenhuis Reisbureau
Nijhuis Alkono
Nijhuis Bouw
Nijland
Nils
Nimax Etiketten
Nimco House of Shoes
NMB-Heller
Nimox Groep
NI-Tel
Noga
Nolthenius/Pannhuyzen
Nomad
Norabouw
Norske Skog
Nova Engineering
Novap
Novartis*
NRG
NS
Nucletron*
Numico
Nunes Consulting
Group
NUON*
NVM-Makelaars

O

Obervision
OCL
Oil & Vinegar
Olivetti
One Day Cleaning
Oomen
Oost NV
Oosterse Tapijten
Oostnet
Opgenoort
Orange
Orat
Ordina
Ordinateur Beheer
L'Oréal
Ören
OrgaNext Research
Otra
K. Oubaha
Out-Fitz
Ouwering
Overhaghe
Ovix
Owtv

P

PAI
Pall
Pandex
Panflex
Papierfabriek Schut
Paradigit
Parisbas Nederland
Parker Filtration
PBNA
PC International
Pearle Opticiens
Peek & Cloppenburg*
Peelen
Peeze
Peja
Pelikan
Penko
Peppinck
PERA
Perdigon
Permar
Perplex
Perry Sport*
4Pet Recycling Arnhem
Petroplus
Phanos
Pharr Holland
PHI
Philip Services
Philips*
Phoenix Beheer
Phoenix Megatronica
Phonex Telecom
Piet Kerkhof

Piet Klerkx
Piet Zoomers
Pipoos
Pitch*
Plaatsman Keukens
Planoform
Plant Research Inst.
Plastico
Plato Hout
Plein 11
Plieger
Plus
PNO Consultants
Van der Pol
Polak
Polimoon
Pollmann
Polman Groep
Polydesign
Pon
Post Service
Praxis*
Prénatal*
Pragmacare
Preussag
Price Waterh.Coopers
Prijstopper
Priority Telecom
Prisma Food
Probat
Profimarkt
Proflin
Projektro
ProLab-NL
Pronto
ProRail
Provast
PS systems
PTT*
Publex
Pulls
Putman
Pyros

Q

Queens Moat Houses
Gray

R

RAAD
Rabo*
RAET*
Railion
Raket
Randon
Randstad
Ratelband

RDMS
Record
Reed Elsevier
Reerink
Reesink
Regus
Reinbouw
Rejoko
Reklet
Relron
Reparco
Rethmann Plano
Retour Vloer
Rheden Beton
Rheden Steel
Rhederzand
Riche
Riedel
Van 't Riet Beheer
Riggeling Papier
Rijkaart Elektrotechniek
Rijk van de Pol
De Rijn
Rijnconsult
Rijnhotel
Rijn IJssel College
Rijnstaal*
Rijnstate
Rijntechniek
Riksen & Bisselink
Riksen Transport
Rinck Brillen*
Robberts & v.d. Hoogen
Robeco Groep
Robuschi Holland
Roccade
Rodink en Partners
Roes
Roller
Romijnders Arnhem
Roos en Roos
Roozen & Van Hoof
Roscon Holland
Rosoptics
Rosy's Boetiek
Rothmans
Rothuizen
Rottink
Rottweil
Route Mobiel
RRS
RTP Mactwin
Runners Point
Rupp
Rural/Metro
RVG
RWE Nederland

S

Sacha Shoes
SagEnn
Saint-Gobain
Sanders
Sanders Meubelstad
Sandoz*
Sara Lee
SAS
SAWA
SB Telecom
Scansped Holland
Scapino*
Scents International
Schäfer
Scheer & Foppen
Schenker-BTL
Schimmelpenninck
Schipper Bosch
Schlecker
Schoenenreus
Schoevers Beroeps-
opleidingen
Scholten
Schoonderbeek
Schuitema
Schuttersveld
Scia
Der Schwarzer Schatten
Score
Screentechniek
Securicor
Selectpack
Selfridges
Selman
Senior Uitzendbureau
SEP*
Serex
Shell*
Shoebly
Shoe Traffic
SHR Hot Research
SHV*
Sicpa
Sidestep
Siebel Juweliers*
Sigma
Slee Buitensport
Sikkens*
Silliker
Sinfox
Sissy-Boy
Sita
Siva-Software
Skala
SKF
Skira
De Slegte
Sligro
Van der Slot
Smit
Smitgroep Arnhem

Smits
 Smulders Groep
 Snelcore
 SNS Bank
 SNT
 Society Shop
 Solar
 St.Sonet
 Sonnenschein
 Sonoco
 Spaan
 Spar
 Sparks
 Special Air Services
 Speck Pompen
 Spectrum
 Sperwer Groep
 Spikker Specials
 Spitman
 SRV
 SSI Schäfer
 Starbucks
 Star Job
 Start People
 Start Uitzendbureau
 Stebotax
 Steppin' Out
 Steps
 Sterpolis
 The Sting
 Stinnes Groep
 Stop'n'Steer
 Stork*
 Studio René
 Suitsupply
 Sun Capital
 Sunsed
 Super de Boer
 Super Cash
 Super Ebbers
 Superfos Packaging
 Super Markt Arnhem
 Super Photo
 Superstore Oriental
 Van Swaay
 Supervlaai
 Swift
 2Switch
 Switch Automatisering
 Sybron Chemie
 Symbiose Beheer
 Synerlogic
 Syntens

T

Tamminga Druk
 Tandy
 Tango
 Tapijtcenr.Nederland

T&A Survey
 Taxidirekt
 Taxi Holland
 T&B Consultants
 TBM (Technisch
 Bureau Muller)
 TBO Material Handling
 Tchibo
 TCN Property Projects
 Tebodin*
 Techn.Centr.Keram.Ind.
 Tegema Groep
 Tejjin Twaron
 Tekton
 Telefication
 TeleKabel
 Telemail
 TeleworX
 Telfort
 Tempo-Team
 Ten Cate
 Ter Horst van Geel
 Texas Pacific
 Texplast
 TFC
 Thieme GrafiMedia
 Groep
 Thijssen IT
 Thomassen*
 TIB H.Linthorst
 TIE
 Timeless Records
 Timing
 Titan Wood
 T-Mobile
 TNO
 Tooling Holland
 TOPAZ
 Total
 TotalFina Elf
 TPG
 Traffic Parking Automa-
 tion
 Trad.House Morellino
 Translogistic
 Transautel Food
 Travelex
 Trekpleister
 Trelleborg
 Trendhopper
 TRN Groep
 TSN
 TNT Ipec
 TNT Post Groep
 Topfoto Centrale
 Tornado
 Tourist Development*
 Toys'R'Us
 Transchemical R'dam*
 Trefa
 Triple E

Triqua
 Tron
 TSB-Bescom
 TUI
 Turmac
 TVDM Communicatie
 Twee KT

U

Uitzendbureau 65+
 UMA
 Unica
 Uniekaas
 Unigro
 Unilever
 United Services Group
 USG
 Unique
 Upjohn
 UPS
 USF Benelux
 UWV

V

Vada
 VAI
 Vakwerk Uitzendbureau
 Van der Valk
 Van Schaijik
 Varilux
 Varwijk
 VBF-Buizen*
 VBI
 VDV
 Vébé van Steijn
 Vecctor
 Vecotech
 Vedior
 VEEN
 Veenman
 Veer Arnhem
 Végé Motoren
 Van der Velden Groep
 Van deVelden Riolering
 VendexKBB*
 Vendopolis*
 Vergun
 Vermetaal
 Veromco
 Verpa-Senco
 Verzekerd Keur
 Verzinkerij Dieren
 Vestas
 Veth
 VHG Verzekeringen
 Videoland

Vihamij
De Visscher
Vissers Autobedrijven
Vital Scientific
Vitatron
Vitens
Vitesse
De Vleeschmeesters*
VNU*
Vobis
Vodafone
Vögele
Volker Stevin
Volkr Wessels
G.v.Vorselen
VOS Logistics
Vredestein*
De Vries
De Vries Robbé
Vroom & Dreesmann*
VSN
VVV Arnhem Plus
VWU Uitgevers
Vygon Nederland

W

Waco
Wagenborg Nedlift
Wag.Exp.Mouterij
Wall City Design
Wal-Mart
Wastora
WebWerk
Weenink
Van der Weerd
Wegener Arcade
WE International
Welling
Wellstar
Welzorg
Wensink
Wensink de Liemers
Wepro Engineering
Wereldhave
Wernsen Engineering
Wessanen Groep
Wessels Org.Buro
Wesermeijer
Westervoort Beton
West Holland Milieu
Westland Indep.Lab.
Westland/Utrecht
Wibegro
Wibra
Wickes
Wiegerinck
Van Wijnen
Wijnveen Ede
Willekes

Willems
Wilma
Wim van Dalen
WinnerWay
Wintes-Bosnak
Wisa
Witte Prijzenhal
WIZA
Wizard
WMG
Wolters Kluwer
Wolters Schaberg
Woonboulevard Arnhem
World Trade Center

X

Xenos
Xytec

Y

Yacht

Z

Zadelhoff
't Zand
Zara
Van Zeeland
Zeeman
Zegam Zevenaar
Zegers
Zenon
ZIJ
Van Zijll
ZIUT